Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Viite: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi 2027

Poliisihallituksen kirjallinen asiantuntijalausunto

1. Taloudellinen näkymä

Vuoden 2027 talousarvio ja hallitusohjelma sisältävät poliisin kannalta myönteisiä panostuksia sisäiseen turvallisuuteen, lisäksi hallitusohjelma varmistaa poliisille mahdollisuuden pitkäjänteiseen suunnitteluun. Poliisi varmistaa, että vuonna 2027 toiminnallinen tuloksellisuus ei laske. Hallitusohjelmassa ja vuoden 2027 talousarvion toteuttamisessa korostuu erityisesti rikostorjunta ja hallitusohjelma sisältää useita rikostorjunnan mukaan lukien rikostiedustelun tehostamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Osa toimenpiteiden toteutuksesta on edellyttänyt lainsäädäntömuutoksia, osa on toteutettavissa poliisin sisäisiä toimintaprosesseja kehittämällä sekä kohdentamalla operatiivisen toiminnan lisäresurssit tietojohtoisesti. Rikostorjunnan lisäresurssin ja lainsäädäntömuutosten lisäksi on rikostorjunnan tehokkuuden kannalta välttämätöntä, että rikostorjunnalliset tiedonhankintavälineet ovat ajantasaisia ja jatkuvasti kehittyviä.

Samanaikaisesti lisäpanostusten rinnalla valtiontalouden yleiset näkymät sekä valtion tuottavuusohjelman säästövelvoitteet haastavat poliisin toiminnan ja talouden suunnittelua. Yleiskuva on muuttumassa poliisissa haasteelliseksi, kun tarkastellaan poliisin kokonaisoperatiivista suorituskykyä, jossa henkilöstömäärän nosto on edelleen keskiössä. Uusia ratkaisuja on löydettävä, jotta poliisi kykenee tasapainottamaan taloutensa annettuun kehykseen.

Suomalaisen yhteiskunnan kokonaisturvallisuusmallin mukaisesti poliisi vastaa merkittävistä tehtäväkokonaisuuksista. Poliisin mahdollisuus turvata kansalaisia ja yhteiskuntajärjestystä nopeastikin muuttuvissa tilanteissa, sekä estää niiden kehittyminen laajemmiksi konflikteiksi, tulee säilyttää. Geopoliittinen toimintaympäristö on entisestään monimutkaistunut. Kriittisen infran vahingoittamistapahtumat, droonien aiheuttamat ilmatilaloukkaukset, Lähi-Idän eskaloitunut kriisi ja Itämeren alueen rauhattomuus, sekä järjestäytyneen rikollisuuden uudet ilmentymismuodot ovat hyviä esimerkkejä nopeistakin muutoksista.

1.1 Valtion talousarvioehdotus 2027

Hallituksen esityksen mukainen poliisitoimen toimintamenojen taso on yhteensä noin 1 070 milj. euroa vuonna 2027. Poliisille kohdennettiin vuoden 2027 kevään kehysriihen jälkeen lisäsäästöjä 1,2 milj€. Lisäksi myöhemmässä vaiheessa talousarvion valmistelua myönnettiin hallituksen esityksen mukaisesti poliisin rikostiedustelua koskevan lainsäädännön ja siihen liittyvän lainsäädännön toisen vaiheen toteutukseen 6,6 milj€ sekä rahapelijärjestelmän uudistamiseen 0,2 milj€. Vuoden 2026 syksyn budjettiriihen yhteydessä osoitettiin rahoitusta maastapoistamisen tehostamiseen 1 milj€.

Edellä mainitulla tiedustelulainsäädännön muutoksella on vaikutusta KRP:n toimivaltuuksiin ja tehtäviin. Lähtökohtana on, että lainsäädäntö tulisi voimaan vuoden 2027 puolivälissä. Taloudellisia vaikutuksia aiheutuu ensisijaisesti henkilöstön lisäystarpeesta, mutta myös kertaluonteisista investoinneista, kuten operatiivisen toiminnan, koulutuksen ja tietojärjestelmien muutostöistä. Tiedonhankintakyvykkyyksien hankkiminen, ylläpito ja kehittäminen on jatkuvaa toimintaa, joka edellyttää riittävää rahoitusta. Tämä rahoitus tulisi turvata pysyvänä.

Maasta poistamisen vahvistamiseen lisäresurssilla tavoitteena on viranomaisten välisellä tiedonvaihdolla tehostaa vakaviin rikoksiin syyllistyneiden suojeluaseman poistamista ja maasta karkottamista. Poliisin tehtäviksi tulee KRP:n suorittama tietovertailu ja analyysi törkeisiin rikoksiin syyllistyneistä, Migrin tekemien päätösten tiedoksianto, maastapoistamispuhuttelut, turvaamistoiminen arvioiminen ja käyttäminen ja varsinainen maastapoistaminen. Asian valmistelua sekä rahoituksen käytön suunnittelua jatketaan Poliisihallituksessa syksyn aikana. Valtaosa rahoituksesta tullaan kohdentamaan maastapoistamiseen (puhuttelut, turvaamistoimet sekä varsinainen maastapoistaminen.

Poliisi nostaa operatiivisissa poliisitehtävissä olevan henkilöstön määrää vuonna 2027 maltillisesti vuoteen 2026 verrattuna. Poliisi osoittaa lisäresursseja hallitusohjelman mukaisiin operatiivisiin tehtäviin painottaen rikostorjuntaa ja poliisin valmiusyksikön toimintaan. Poliisi vähentää edelleen hallinto- ja tukitehtävissä olevan henkilöstön määrää. Saman aikaan kehitetään ja yhdenmukaisestaan hallinto- ja tukitehtävien prosesseja tuottavuusohjelman toimenpanon mukaisesti. Mahdolliset muut lisäkohdennukset priorisoidaan, kunhan vuoden 2026 määrärahan lopullinen käyttö on selvillä ja tiedetään vuodelle 2027 siirtyvän määrärahan suuruus.

Valtion taloudellinen tilanne vaikuttaa myös poliisin tulevien vuosien määrärahoihin, kehittämismahdollisuuksiin ja priorisointeihin vaikkakin poliisi muun valtion turvallisuussektorin tavoin välttyi suurimmilta määrärahaleikkauksilta. Poliisin talouden iso kuva ei kuitenkaan poikkea muista valtionhallinnon toimijoista. Poliisi on viime vuosina reagoinut säästövelvoitteisiin.

Poliisille osoitetaan vuoden 2027 talousarvioehdotuksessa lisää tuottavuussäästöä yhteensä 2,4 milj. euroa. Poliisin toimintamenomomentille kohdistuu yhteensä noin 18,5 milj. euron tuottavuussäästövelvoitteet vuonna 2027. Vaikutukset operatiiviseen

työhön minimoidaan tuottavuussäästöjä kohdennettaessa. Poliisi joutuu edelleen tulevaisuudessa samanaikaisesti varautumaan, kehittämään ja tasapainottamaan toimintaansa, mikä on organisaatiolle erittäin haasteellista. Pelkästään esim. hankintoja leikkaamalla tuottavuussäästöt eivät pitkällä tähtäimellä tule riittämään.

Taulukko 1. Poliisin määrärahat 2027-2030

1000 €	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
26.10.01 Poliisitoimen toimintamenot	1 070 409	1 077 798	1 079 543	1 071 638
26.10.20 Maastapoistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot	3 868	3 868	3 868	3 868

Samaan aikaan on selvää, että valtionhallinnossa tulee erityisesti hankinnoissa hakea volyymietuja, yhteensopivuuden varmistusta ja kustannusten hillintää toimeenpanemalla turvallisuussektorin keskitettyjä yhteishankintoja Naton puolustusmenotavoitteeseen liittyvinä kokonaismaanpuolustusta tukevina kuluina (1,5 %:n osuus).

1.2 Henkilöstö

Poliisin keskeisin voimavara on henkilöstö. Vuonna 2025 poliisin toimintamenoilla palkattujen poliisien määrä oli 7 755 htv:tä (kokonaishtv: 10 652 htv:tä). Vuoden 2026 arvio poliisien määrästä on noin 7 900 (kokonaishtv: noin 10 900).

Poliisi nostaa hallitusohjelmassa tavoitteeksi asetetun mukaisesti poliisitehtävissä toimivien määrän yli 8 000 poliisihenkilötyövuoteen vuoden 2027 loppuun mennessä. Operatiivisissa tehtävissä toimivien henkilöiden määrää kasvaa noin 150 htv:llä, jolloin kokonaishenkilöstön määrä on yli 11 000 henkilötyövuotta. Lisäys tehdään poliisin operatiivisen toiminnan vahvistamiseen. Siten operatiivisissa poliisitehtävissä toimivan henkilöstön määrä lisääntyy hallituskauden loppuun mennessä yhteensä noin 500 henkilötyövuodella.

Poliisin kyky rekrytoida tarvittava määrä poliisitoimintaa tukevia erityisosaajia, kuten kyber- ja talousasiantuntijoita sekä tutkintasihteereitä, turvataan. Poliisissa suunnitellaan ja johdetaan henkilöstöön liittyviä tavoitteita seuraavien periaatteiden mukaisesti: lisähenkilöstöä kohdennetaan hallitusohjelman ja tulosohjauksen painopisteitä noudattaen, poliisikoulutettu henkilöstö työskentelee poliisiosaamista ja -valtuuksia edellyttävissä tehtävissä ja poliisissa rekrytoidaan myös siviilikoulutettua henkilöstöä poliisitoiminnan tehtäviin parhaan osaamisen ja tavoitteen mukaisen henkilöstömäärän hankkimiseksi.

Samaan aikaan todetaan, että 08/2026 tilanteessa poliisien määrä on Pohjoismaissa keskiarvollisesti 194 poliisia 100.000 asukasta kohden. Suomen poliisien määrä on selvästi Pohjoismaiden alhaisimmalla tasolla, vertailuluvun ollessa 143 poliisia 100.000 asukasta kohden. Suomen jälkeen seuraavaksi vähiten poliiseja on Islannissa (191 poliisia / 100.000 asukasta). Mikäli Suomen poliisien määrä olisi pohjoismaisen keskiarvon tasolla, tulisi poliiseja olla 2870 henkilöä nykyistä enemmän. Poliisi tavoittelee kehitystä, jossa Suomi nostaa poliisiensa määrää kohti pohjoismaista keskiarvoa.

1.3 Operatiivisen toiminnan ylläpitämisestä ja kehittämisestä aiheutuvat kalusto-, varuste-, digitalisaatio- ja ICT-kustannukset

Poliisin operatiivinen toimintavalmius koostuu henkilöstöresurssien lisäksi myös suorituskykyyn oleellisesti vaikuttavista ajanmukaisista ja tietoturvallisista ICT-toiminnoista, terveistä ja turvallisista toimitiloista sekä ajanmukaisesta kalustosta ja välineistöstä. Nämä muodostavat yhdessä poliisin kokonaissuorituskyvyn, jolla se kykenee turvaamaan kokonaisturvallisuuden. Poliisin ICT-, toimitila- ja muut hankintamenot ovat olleet voimakkaassa kasvussa. Syitä kasvuun on useita:

1) poliisien määrän lisäämisen vaikutukset

2) digitalisaation edistäminen

3) toimitilojen korjaus- ja uudisrakentamisen myötä nousevat vuokrat

4) yleinen hintatason nousu

Poliisin ydintoimintojen suorituskyky perustuu materiaali- ja palveluhankintoihin, ICT:hen sekä toimitiloihin. Samalla mahdollistetaan kansallinen ja kansainvälinen viranomaisyhteistyö. Poliisin strategisena tavoitteena on ylläpitää ja kehittää suorituskykyään kaikissa toimintaympäristöissä. Tämä edellyttää, että operatiivisen toiminnan kannalta välttämättömät materiaalit, palvelut, ICT, toimitilat ja suorituskyvyt ovat käytettävissä oikea-aikaisesti sekä normaalioloissa että häiriötilanteissa.

Materiaali- ja palveluhankinnat

Poliisin toimintamenoista maksettaviin hankintamenoihin ei sisälly vuosittaisia indeksitarkistuksia, vaan nousevat menot on käytännössä katettava muista menoista sopeuttamalla, koska vastaavaa määrärahalisäystä momentille ei saada. Poliisi joutuu jatkossakin kriittisesti tarkastelemaan ja priorisoimaan määrärahakehyksen käyttöä. Pidemmällä tähtäimellä tilanteeseen tulee löytää kestävämpi ratkaisu kuin jatkuva säästäminen.

Kriittisten materiaalien ja palveluiden saatavuus on välttämätöntä poliisin operatiivisen toiminnan, työturvallisuuden, kohdeturvallisuuden ja työsuojelun näkökulmasta.

Poliisin henkilöstön käyttämien suoja-, viestintä-, kuljetus-, valvonta- ja muiden operatiivisten välineiden sekä niitä tukevien palveluiden puutteet heikentäisivät suoraan poliisin kykyä hoitaa lakisääteiset tehtävänsä turvallisesti ja tehokkaasti.

Turvallisuustilanteen muutokset, kansainväliset kriisit ja toimitusketjujen häiriöt korostavat myös huoltovarmuuden merkitystä. Poliisin tulee kyetä ylläpitämään toimintakykynsä kaikissa olosuhteissa, mikä edellyttää kriittisten materiaalien, palveluiden ja niiden toimitusketjujen riittävää varautumista sekä pitkäjänteistä hankintojen suunnittelua. Kustannusten nousu sekä materiaalien ja palveluiden saatavuuteen liittyvät riskit lisäävät painetta poliisin määrärahakehykselle tulevina vuosina.

Yllä kuvatusta tilanteesta johtuen poliisi on osana valtiohallinnon tuottavuusohjelmaa hakenut ratkaisuja tilanteeseen poliisin tuottavuusohjelman kautta sisäministeriön ohjauksessa.

ICT

Poliisin digitaalinen suorituskyky perustuu tietojärjestelmiin, tietoliikenneverkkoihin, sähköisiin asiointipalveluihin, tietoturvaratkaisuihin ja muuhun teknologiseen infrastruktuuriin, jotka tukevat poliisin ydintoimintojen toteuttamista. ICT mahdollistaa tiedon hallinnan, analysoinnin ja välittämisen sekä operatiivisen päätöksenteon, viranomaisyhteistyön ja kansalaispalveluiden toteuttamisen.

Poliisin tuottamien ja ylläpitämien turvallisuuskriittisten tietojärjestelmien toimintavarmuus on keskeinen osa kansallista turvallisuutta. Poliisi ylläpitää ympärivuorokautisesti toimivia järjestelmiä myös PTR-viranomaisille, Suojelupoliisille ja Puolustusvoimille. Yhteinen ympäristö syyttäjälaitoksen ja tuomioistuinten kanssa on pilotointivaiheessa. Teknologia tukee samalla tietoturvaa, henkilötietojen suojaa sekä kansainvälisen viranomaisyhteistyön edellyttämää tiedonvaihtoa.

Merkittävä osa poliisin tietojärjestelmien kehittämis- ja ylläpitotyöstä perustuu kansalliseen lainsäädäntöön, EU-velvoitteisiin ja kansainväliseen yhteistyöhön. Teknologiaa on jatkuvasti modernisoitava ja uusia ratkaisuja on kehitettävä sekä otettava käyttöön. Viime vuosina modernisointia on toteutettu muun muassa ICT-toiminnan modernisointiohjelman sekä pilvisiirtymän avulla. Moniviranomaisyhteistyössä kehitetty kenttäjohtojärjestelmä KEJO on saavuttanut käyttövalmiuden, jonka perusteella poliisi siirtyy järjestelmän täysimittaiseen hyödyntämiseen kuluvan vuoden aikana.

ICT-investointien tekemättä jättäminen kohdistuu suoraan operatiiviseen suorituskykyyn. Valvonta- ja hälytystoiminnan tilannekuva heikkenee, rikostorjunnan kyvykkyys vähenee erityisesti digitaalisessa toimintaympäristössä, lupapalvelut hidastuvat ja viranomaisyhteistyön tehokkuus heikkenee. Samalla kriittisten järjestelmien toimintavarmuus vaarantuu ja EU-velvoitteiden toimeenpano voi viivästyä. Vaikutukset näkyvät suoraan turvallisuudessa, palvelutasossa ja viranomaisluottamuksessa.

Jokainen uusi digitaalinen suorituskyky ja teknologiaratkaisu lisää pysyviä kustannuksia sekä ylläpitovelvoitteita. Lisäksi nykyisen suorituskyvyn ylläpitäminen edellyttää jatkuvia korvausinvestointeja. Maailmanpoliittisen tilanteen aiheuttama ICT-tuotteiden ja -palveluiden kustannustason nousu kasvattaa rahoitustarvetta merkittävästi tulevina vuosina (arvio 25%-50%).

Toimitilat

Poliisin toimitilakulut kasvavat ilman uusia toimitilahankkeitakin. Suurimmat säännölliset perustoimitilakulut ovat vuokrat, sähkö ja siivous. Poliisin nykyisten toimitilojen peruskustannukset (vuokra, sähkö, siivous) vuonna 2026 ovat noin 111,4 milj. euroa. Vuonna 2027 vastaava ennuste (TAE 2027) on noin 121,4 milj. euroa: Tampereen pääpoliisiasemahanke valmistuu 1/2027 ja nostaa vuokrakustannuksia 7 milj.€ / vuosi, sekä Tampereen Attilaan sijoittuva lupapalvelupiste nostaa vuokrakustannuksia 0,3 milj.€ / vuosi. Tämän lisäksi nousussa vaikuttaa 3% ennusteindeksikorotus vuokriin vuoteen 2026 nähden. Jo käynnissä olevien rahoitettujen hankkeiden ja kustannusten yleisen nousun perusteella toimitilakustannusten arvioidaan vuonna 2030 olevan noin 141 milj. euroa (sis. Rovaniemen ja Järvenpään hankkeet, jotka valmistuvat 2029) olettaen, että rakentamisen aikatauluissa pysytään.

Poliisiasema- ja POLAMK-hankkeiden lisäksi poliisilla on tarve toteuttaa HTV-määrän kasvusta ja toimintojen keskittämisestä johtuvia muutostöitä ja turvallisuusteknologisia parannuksia toimitiloissaan. Poliisin toimitiloissa on valtakunnallisesti monin paikoin keskenään samantyyppinen tilanne; käyttöikänsä päässä oleva ja muutenkin puutteellinen turvatekniikka on uusittava huomioiden toiminnalliset ja tietosuojaan liittyvät nykyaikaiset valvontavaatimukset. Peruskehyksen puitteissa poliisin toimitiloissa ei voida toteuttaa kaikkia tarpeellisia turvallisuusjärjestelmien päivityksiä eikä edistää hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti terveellisten ja turvallisten toimitilojen käyttöönottoa.

2. Tuottavuuden lisääminen poliisissa

Poliisin rahoitustilanteeseen ja erityisesti muihin kuluihin kohdistuu edelleen säästötarpeita.

Varsinaisen tuottavuussäästövelvoitteen lisäksi (noin 28 milj. euroa vuosi tasolla vuonna 2030) poliisin pitkän aikavälin haasteena on pysyvien, muiden kuin henkilöstökustannusten, nousu. Nykytilassa ja nykyisillä toiminta malleilla toimittaessa ero tarvittavan määrärahan ja kehysrahoituksen välillä nousee kehyskauden lopussa arvoilta 40-50 milj. euroon. Tähän kokonaishaasteeseen poliisi hakee ratkaisuja pitkäjänteisellä poliisin tuottavuutta parantavilla toimenpiteillä. Toimenpiteiden ei arvioida heikentävän poliisin operatiivista suorituskykyä. Kustannusten nousu johtuu mm. nykyisen toimitilaverkoston vuokrakustannusten noususta, teknologisen kehityksen vaatimuksista sekä lisääntyvän henkilöstömäärän tarvitsemista suorituskyvyistä.

Poliisi on sitoutunut hakemaan talouden pysyviä pitkän aikavälin säästöjä ja tasapainottamaan budjettia siten, että pitkän aikavälin tuottavuustavoitteet voidaan saavuttaa. Poliisi pyrkii vastaamaan sille asetettuihin tuottavuustavoitteisiin erityisesti painopisteenä hallinto- ja tukitoimien prosessien kehittäminen, Palkeiden palvelujen hyödyntäminen, sähköisen asioinnin lisääminen, hankintojen keskittäminen, tekoälykyvykkyyden ja digitalisaation lisääminen. Lisäksi tarkastellaan ja kehitetään Poliisihallituksen tehtäviä sekä osaamisen johtamiseen liittyviä prosesseja. Kustannusjohtaminen on tuotu tiiviimmäksi osaksi strategian toimeenpanoa ja kustannusten hillintää toteutetaan suunnitelmallisesti. Tärkeää kuitenkin on, ettei säästöjä poliisihallintoon kohdisteta enää merkittävästi, jotta operatiivinen toiminta pystytään säilyttämään hyvällä tasolla.

Poliisi pyrkii lisäämään toimintansa tuottavuutta kehittämällä leikkaamisen sijaan ja varmistamaan näin, ettei toiminnan tuloksellisuus ja vaikuttavuus heikkene, vaikka siihen kohdistuu säästövelvoitteita. Tämän lisäksi merkittävässä roolissa on kustannusten hillintä ICT-hankkeissa sekä toimintalähtöisen toimipisteverkoston tarkastelun kautta toteutettavissa muutoksissa rahoitusvajeen minimoimiseksi. Vaikka säästöjä pystytään eri toimenpiteillä saavuttamaan, useat samanaikaiset kustannuksia kasvattavat kriisit syövät tehtyjen säästöjen vaikutuksia. Tällaisia ovat globaalit kriisit kuten Iranin sota sekä Ukrainan sota, ja samalla kasvavat polttoainekustannukset sekä tietotekniikan komponenttien kustannusnousut. Nämä ovat esimerkkejä kustannusnousuista, joihin poliisi ei voi vaikuttaa mutta ne nostavat poliisitoiminnan kustannuksia

Poliisin tuotavuusohjelman ohjelmavaihe on päättynyt 07/2026 ja toimeenpanoa jatketaan virkatyönä osana poliisin normaalia strategista johtamista, tulosohjausta, talousohjausta ja pitkän aikavälin suunnittelua. Tavoitteena on tasapainottaa poliisin talous annettuun rahoitukseen. Henkilöstösuunnitelmassa on vahvistettu valtakunnalliset henkilötyövuosivähennykset, jotka toteutetaan ensisijaisesti luonnollista poistumaa hyödyntäen ja prosesseja kehittämällä.

3. Poliisin toimintaympäristö ja sen haasteet lyhyellä aikavälillä- vuoden 2027 talousarvion toiminnalliset vaikutukset

Rikostorjunnan vahvistaminen

Hallitusohjelman rikostorjuntaa koskevien kirjausten tavoitteena on vahvistaa rikostorjuntaa ja tehostaa esitutkintaprosessia keventämällä poliisin esitutkintavelvoitetta esimerkiksi laajojen, lukuisia asianosaisia sisältävien, rikoskokonaisuuksien kohdalla sekä laajentamalla tutkinnan rajoittamisedellytysten käyttöalaa ja helpottamalla niiden käyttöä. Osa lainsäädäntömuutoksista on jo astunut voimaan mutta suurin osa on vasta valmisteluvaiheessa. Oleellista on, että lainsäädäntömuutokset otetaan täysimääräisesti käyttöön kaikissa rikosprosessitoimijoissa mikä edellyttää hallinnon sisäistä norminantoa, koulutuksen järjestämistä sekä toiminnallisten prosessien kehittämistä. Lainsäädäntöuudistusten käyttöönotto edellyttää suunnitelmallisuutta mitä

työtä tehdään parhaillaan Poliisihallituksessa valtakunnallisen yhdenmukaisuuden varmistamiseksi.

Lainsäädäntöuudistukset mahdollistavat sen, että eri vakavuusasteen rikoksille luodaan eriasteisia käsittelyprosesseja ja että yhä suurempi osa lievistä rikoksista kyetään käsittelemään kevennetyssä prosessissa. Lainsäädäntöuudistukset mahdollistavat siten myös sen, että poliisi pystyy aikaisempaa enemmän kohdentamaan rikostorjunnallisia voimavarojaan vakavimpien rikosten torjuntaan, mukaan lukien rikostiedustelutoiminta missä ensisijaisena tavoitteena on vakavien uhkien ja rikosten ennalta estäminen.

On kuitenkin huomattava, että vakavien rikosten estäminen ja niiden tutkinta on tuloksekasta vain, mikäli myös poliisin tiedonhankinnalliset suorituskyvyt (ml. salaiset tiedonhankintakeinot) ovat ajan tasaisia ja niitä kehitetään tarpeen mukaisesti. Esimerkiksi se, että rikosten tekemisessä hyödynnetään yhä enenevässä määrin verkkoympäristön mukanaan tuomia mahdollisuuksia, edellyttää poliisilta jatkuvaa tiedonhankinnallisten suorituskykyjen kehitystyötä. Pelkästään toimivaltuuksia koskevat lainsäädäntöuudistukset eivät siten ole riittäviä, mikäli uusia tiedonhankinnallisia mahdollisuuksia ei esimerkiksi niiden kustannusvaikutusten vuoksi kyetä ottamaan käyttöön tai täysimääräisesti hyödyntämään. Tiedonhankinnalliset suorituskyvyt ovat osa poliisin lakisääteisten tehtävien suorittamista ja puutteet niiden ajantasaisuudessa vaikuttavat välittömästi rikostorjunnan tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen.

Laajamittainen maahantulo ja muutokset turvapaikanhakijan ja tilapäistä suojelua hakevien rekisteröinnissä ja seulonnassa

Poliisin tulee varautua myös laajamittaiseen maahantuloon EU:n ulkorajan (itäraja) yli. Rajaturvallisuuden ylläpitäminen ja laittoman maahantulon estäminen ulkorajoilla on ensisijaisesti Rajavartiolaitoksen tehtävä. Poliisille kuuluvia tehtäviä mahdollisesti muodostuvassa laajamittaisen laittoman maahantulon tilanteessa on seulonta, turvapaikkahakemusten vastaanotto ja rekisteröinti yhdessä Rajavartiolaitoksen kanssa rekisteröintipisteissä. Lisäksi poliisi vastaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä (koko maassa) sekä antaa Rajavartiostolle tarvittavaa virka-apua (erityisesti JOUHA). Hallitsematon laajamittainen laiton maahantulo aiheuttaisi vakavaa vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle sekä kansalliselle turvallisuudelle ja sen myötä merkittävää painetta rikostorjunnalle.

Poliisin resurssia kuluisi laajamittaisessa tilanteessa huomattavasti tilanteen hoitamiseksi, kuten vuonna 2023 itärajalla. Poliisi kykenee sääntelemään valmiuttaan, mutta on selvää, että tilanteen jatkuessa pitkään ja laajana, se vaikuttaa poliisin päivittäistoimintaan ja sitä kautta palvelutason tilapäiseen supistumiseen erityisesti valvonnan ja hälytystoiminnan sekä rikostorjunnan tehtäväalueilla. Laajamittaisen maahantulon tilanteessa ei ole kyse pelkästään tiedonkeruusta ja turvapaikka-asioiden käsittelystä vaan myös mahdollisten kielteisten päätösten täytäntöönpanosta. Laa-

jempien palautusjärjestelyiden organisoiminen on pitkäkestoista, jopa vuosia kestävää vakituista resurssipanosta, johon poliisi joutuu varautumaan johtavassa asemassa turvautumalla myös poikkihallinnolliseen yhteistyöhön. Kolmansien maiden palautuksien edellytyksenä on palautettavan tunnistaminen ja paluuasiakirjojen saaminen, joka voidaan turvata resurssikohdennuksina kolmasmaa yhteistyöhön.

Paktin voimaantulon myötä poliisille tuli paljon lisätehtäviä, jotka vaativat resurssia. Poliisin tulee seuloa sellaiset sisämaassa turvapaikkaa hakevat ulkomaalaiset, joita ei ole seulottu aiemmin jossakin toisessa jäsenmaassa. Poliisi seuloo jatkossa myös sellaiset ulkomaalaiset, jotka tavataan oleskelemassa maassa laittomasti. Lisäksi turvapaikanhakija ja tilapäistä suojelua hakevan rekisteröiminen on kattavampaa ja vie aiempaa paljon enemmän työaikaa. Jatkossa turvapaikka ja tilapäisen suojelun hakemuksen vastaanottamisen tulkkauskuluja ei enää pystytä kattamaan maastapoistamismomentilta. Tämä tulee kasvattamaan tulkkauskulujen määrää poliisilaitosten toimintamenoista. Tulkkauksen kesto on myös pidentynyt Paktin voimaantulon myötä ja sekin kasvattaa osaltaan tulkkauskulujen osuutta laitosten toimintamenoissa. Vuosien 2023-2025 välillä vuosittaiset turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua tulkkauskulut on olleet 350 000-750 000 euroa.

Liikenneturvallisuus

Liikennekuolemien määrä on kehittynyt positiiviseen suuntaan vuodesta 2022 lähtien, jolloin alitettiin 200 kuolleen raja liikenteessä. Sisäinen turvallisuus muodostuu siitä, että rikollisuudesta, häiriöistä ja onnettomuuksista on mahdollisimman vähän haittaa ihmisille. Tärkeää on myös se, että ky seiset ilmiöt eivät aiheuta sellaista pelkoa tai turvattomuutta, joka estää meitä nauttimasta vapauksistamme, kuten liikkumisenvapaudesta, sanan vapaudesta tai uskon- ja omantunnonvapaudesta. Liikenneturvallisuus kytkeytyy oleellisesti onnettomuuksiin ja vapauteen liikkua, ilman pelkoa ja turvattomuutta. Siksi on tärkeää poliisin operatiivisena toimintona sekä suorituskykynä vahvistaa ja pitää poliisin liikenneturvallisuustyö uskottavana. Liikennevalvonnalla on positiivinen vaikutus liikenneturvallisuuteen tutkimustenkin mukaan. Liikenneturvallisuuden ja poliisin liikennevalvontatulosten positiivisesta kehityksestä huolimatta kansainvälinen ESRA3-tutkimus osoitti, että keskiarvoon verrattuna suomalaiset kuljettajat ajavat enemmän ylinopeutta, väsyneinä ja kännykkä kädessä. Keskiarvoa harvemmin autoa ajetaan humaltuneena. Ylinopeus ja päihteet sekä niiden yhdistelmä ovat keskeiset riskitekijät kuolemaan johtavissa onnettomuuksissa. Poliisin suorittamalla liikennevalvonnalla on keskeinen vaikutus mainittujen riskitekijöiden ennalta estämisessä

Lupahallinto

Passien ja henkilökorttien enimmäisvoimassaoloajan pidentäminen kymmenestä viidestä vuoteen romahduttaa asiamäärät viiden vuoden päästä siitä, kun muutos on astunut voimaan. Tällä tulee olemaan vaikutuksia poliisin talouteen, toimitiloihin, henkilöstöön ja palveluiden järjestämiseen.

Poliisin palvelukyky heikkenee, kun hakemusmäärien tippuessa syntyy painetta supistaa poliisin palvelupisteiden verkostoa kustannusten leikkaamiseksi. Lupapalveluita ei tarjota nykyisinkään kaikissa poliisin toimipisteissä ja useassa toimipisteessä supistetuin palveluajoin. Palvelupisteiden ja palveluaikojen supistukset kohdistuvat sinne, missä väestötiheys on pienempi ja asiointimatkat jo ennestään pitkät.

Lisäksi muutoksilla on vaikutusta noutopisteisiin. Nykyisen sopimuskauden aikana on käynyt ilmeiseksi, että laajan noutopisteverkoston ylläpitäminen ei ole toiminnallisesti tai taloudellisesti järkevää edes nykyisillä lupavolyymeillä. Verkostossa on nykyisin lähes 700 DSV Road Oy:n ja sen alihankkijoiden toimipistettä. Päätösmäärän laskiessa verkostoa voidaan joutua seuraavalla sopimuskaudella supistamaan useilla sadoilla pisteillä, jotta toimituskustannukset säilyvät kohtuullisina.

Passien ja henkilökorttien myöntäminen rahoitetaan lupasuoritteiden maksuilla, ja toiminnan on oltava maksuperustelain mukaisesti kustannusvastaavaa. Valtaosa kustannuksista on kiinteitä. Kun suoritemäärä vaihtelee, kiinteät kustannukset joudutaan kattamaan eri vuosina erisuuruisella hakemusmäärällä, mikä lisää suoritemaksujen vuosittaista vaihtelua.

Koska hallituksen esityksellä muutettavan toiminnan kulut katetaan pääasiallisesti lupatuotoilla, ei tehtävillä muutoksilla ole suoraa vaikutusta poliisin määrärahoihin. Muutoksella saattaa olla välillistä vaikutusta siten, että lupasuoritteiden määrän laskiessa ja siihen sitoutuvan työajan tippuessa suurempi osa yhteiskustannuksista tulee kohdistumaan maksullisen toiminnan sijaan maksuttomalle toiminnalle, eli tulee kustannettavaksi poliisin määrärahoista.

Suurin osa vaikutuksista näkyy vasta pidemmällä aikavälillä. Välittömiä kustannuksia syntyy asiakirjojen uudelleensuunnittelusta, painatuksesta ja tietojärjestelmämuutoksista. Pitkällä aikavälillä suoritemaksun kehitystä vaikea arvioida tarkasti, mutta kysynnän lasku, muutoskustannukset ja korkeammat yksikköhinnat voivat nostaa suoritemaksut vähintään 50 prosenttia nykyistä korkeammiksi.

Vuoden 2026 SM:n poliisin maksuasetuksessa on säädetty tiettyjen aselupasuoritteiden omakustannushintaa alemmasta suoritemaksusta. Päätös aiheutti poliisille vuodelle 2026 noin 1,7 miljoonan euron laskennallisen alijäämän, mikä rahoitetaan poliisin budjettirahoituksesta. Mikäli jatkossakin säädetään omakustannushintaa alemmista suoritemaksuista, kasvaa poliisin budjetista rahoitettava osuus lisäten poliisin sopeuttamistarvetta eikä Poliisihallitus pysty toteuttamaan tulosohjauksessa edellytettyä luparyhmäkohtaista kustannusvastaavuutta.

Suomen rahapelijärjestelmän avaaminen kilpailulle, pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteen mukaisesti, tapahtuu 1.7.2027. Tällöin tulee voimaan rahapelilaki ja rahapelijärjestelmä muuttuu Veikkauksen yksinoikeuden päättyessä. Samassa yhteydessä valvonta siirtyy Poliisihallitukselta Lupa- ja valvontavirastolle ja rahapelitoimintaan liittyvät virat tehtävineen siirtyvät Poliisihallituksesta Lupa- ja valvontavirastoon. Poliisihallitus on saanut erillisrahoitusta toimeenpanotehtävien eli toi-

milupajärjestelmään siirtymisen valmistelun käynnistämiseen ja toimilupien käsittelemiseen. Poliisihallitukseen jää vielä rahankeräykseen, tavara-arpajaisiin ja viihdelaitelaitteisiin liittyviä tehtäviä, sillä rahapelilainsäädäntömuutoksessa ei näihin ehdotettu muutosta toimivallan osalta.

Turvallisuustilanne

Poliisin toiminta perustuu toimintaympäristön seurantaan, analyysin ja tietoperusteiseen johtamiseen. Poliisilla on selkeä käsitys toimintaympäristön muutoksista ja ajantasainen tilannekuva niihin reagoimiseksi. Yleisesti ottaen Suomen sisäisen turvallisuuden tilanne on edelleen vakaa ja ihmisten turvallisuuden tunne sekä luottamus poliisin korkealla tasolla.

Kasvavasti jännitteinen geopoliittinen olosuhde, sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden perinteisten raja-aitojen katoaminen, sekä teknologioiden ja rikollisuuden jatkuva muutos – yhdistettynä valtiontalouden tilaan – asettaa voimakkaita ja osin ennakoimattomia haasteita poliisin tehtäväkentälle. Poliisi on turvallisuuden yleisviranomaisena monesti ensisijainen toimivaltainen viranomainen vasteen antamiseen myös valtiollisten hybridiuhkien osalta silloin kun uhat eivät ole selvästi sotilaallisia. Kun poliisin vastuu toimivaltaisena viranomaisena ulkoisista uhista kasvaa, on huomattavaa, että poliisin operatiivisten tilanteiden päätöksillä voi olla ulko- ja turvallisuuspoliittista vaikutusta. Poliisin suorituskyky on kansalaisten turvallisuuden ja yhteiskuntarauhan tae kaikissa olossa.

Tällä hetkellä hybridiuhkien potentiaali on koholla ja poliisi seuraa tehostetutusti yhdessä kumppaniensa kanssa tilannetta. Uudessa olosuhteessa poliisin uskottava kyvykkyys antaa vastetta on koko kansakunnan etu. Poliisin kyvykkyys muodostuu paitsi operatiivisesta vasteesta kentällä (poliisin ensipartio- ja erikoisjoukko- ja kenttätoiminta), mutta myös ja erityisesti poliisin rikostiedustelusta, tiedonhankinnasta, tilannekuvasta ja tutkintakyvystä yhä monimuotoisempien uhkien osalta.

Mitä tarkempi tilannekuva todennäköisistä uhkista ja niiden vaikutuksista poliisilla on, sitä parempi mahdollisuus on varautua, ennaltaehkäistä ja minimoida uhkia. Erikseen korostetaan olevan todennäköistä, että myös Suomessa mahdollisia sabotaasi- tai muita vaikuttamistekoja voitaisiin operoida rikollisten toimijoiden välillisinä tekoina taloudellista hyötyä vastaan. Tästä syystä erityisesti järjestäytynyt rikollisuus tulee huomioida osana hybridivaikuttamisen potentiaalista tekijäpiiriä.

Poliisihallitus huomauttaa myös, että Ukrainan sodan mahdollisella päättymisellä tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia Euroopan sisäiseen turvallisuuteen, esimerkiksi vakavan ja järjestäytyneen rajat ylittävän rikollisuuden toimintatapoihin, toiminta-alueisiin sekä resursseihin koko Euroopan laajuisesti.

Samalla on keskeistä muistaa, että uusien geopoliittisesti värittyneiden uhkien kasvavasta merkityksestä huolimatta, poliisin tehtäväkentän perinteiset uhat ovat yhä olemassa, mutta kehittyvät erityisesti teknologian ja globalisaation vaikutuksia mukaillen. Keskeisiä muutosajureita ovat väestöpohjan muutokset, kaupungistuminen, sosiaalisen median vaikutukset, arvojen polarisoituminen, syrjäytymis- ja jengiytymiskehitys, mielenterveysongelmat ja haastava työllisyystilanne, jotka luovat kasvupohjaa myös rikollisuuden ilmiöille, sekä katujen ja verkkomaailman turvallisuusuhille.

Rikollisuudessa tällä hetkellä keskisimpinä haasteina ovat tietoverkkoavusteinen kyber- ja taloudellista hyötyä tavoitteleva rikollisuus, kansainvälisessä rajapinnassa toimiva järjestäytynyt ja muu verkostomainen rikollisuus, huumausainerikollisuus, nuorisorikollisuus sekä väkivaltarikollisuus. Lisäksi Euroopassa käytävän sodan – ja sen mahdollisen päättymisen – suorat ja välilliset vaikutukset voivat aiheuttaa osin ennakoimattomia muutoksia vakavimpaan rikollisuuteen. Rikollisuuden ilmiöiden lisäksi poliisin tehtävillä näkyy voimakkaasti mielenterveysongelmat, jotka lisääntyvän tehtävämäärän ohella heijastuvat uhkina kaduilla ja kansalaisten arjessa ja vaativat poikkihallinnollista yhteiskunnallista huomiota.

Poliisi on johtava sisäisen turvallisuuden viranomainen ja ihmisten arjen turvaaja. Poliisin on oltava läsnä ihmisten arjessa ja pystyttävä tarjoamaan palveluja kaikilla poliisitoiminnan osa-alueilla asuinpaikasta riippumatta. Toimintaympäristön muutokset vaikuttavat merkittävästi poliisin toimintaan ja edellyttävät varautumista, suunnittelua sekä jatkuvaa suorituskyvyn ja yhteistyön kehittämistä muiden turvallisuusviranomaisten ja keskeisten toimijoiden kanssa. Poliisin on huolehdittava valmiudestaan ja varautumisestaan kaikkina aikoina ja kaikissa oloissa. Poliisin on nykyolosuhteessa välttämätöntä keskittyä tarkoituksenmukaisesti järjestetyllä rakenteella ydintehtäviinsä ja taata toimintaympäristöä vastaavalla, sekä teknologiaan tukeutuvalla suorituskyvyllään sisäinen turvallisuus kustannustehokkaasti koko valtakunnassa.

Poliisin merkitys Suomen kokonaisvarautumiselle ja valmiudelle on kriittisen tärkeä. Sisäisen turvallisuuden varmistamisen lähtökohtana on korjaavien toimenpiteiden sijaan vahvasti uhkien torjuminen ja vaikutusten ennalta estäminen, johon tulisi panostaa ja varautua ajoissa. Poliisin suorituskyvyn kehittäminen parantaa samanaikaisesti vastetta niin sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden rajanpintaan sijoittuvissa hybridiuhkissa kuin toimintaympäristön muutoksissa poliisin perinteisellä tehtäväkentällä.

Turvallisuusympäristön uhkien limittyessä koordinoidulla ja erityisesti ns. kovan turvallisuussektorin tarpeet kokonaisuutena huomioivalla kehittämiselle toivotaan olevan korostettu merkitys myös puolustuksen kehittämiskohdennuksissa. Tältä osin viitataan mm. operatiivisiin laitteisiin ja menetelmiin, tekoälykehitykseen, sekä viesti- ja tietojärjestelmäratkaisuihin. Ylipäänsä kaikessa kovan turvallisuuden suorituskykykehittämisessä – on kyse sitten teknologiasta, materiaalista, henkilöstön osaamisesta tai lain säädännöstä – tulisi huomioida koko relevantti turvallisuussektori nykyistä kokonaisvaltaisemmin osana kehittämis- ja rahoitusratkaisuja.

Ilkka Koskimäki, poliisiylijohtaja

Automaattisesti päivittyvä allekirjoitusfraasi. Älä poista tätä kenttää, jos allekirjoitat asiakirjan sähköisesti.

Liitteet

-

Jakelu

HaV@eduskunta.fi

Tiedoksi

-

Poliisihallitus
Opastinsilta 12 B, PL 1000, 00521 Helsinki
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi